

Voorstel aan de gemeenteraad

Opsteller

Fokkema, Steffen

Kenmerk

Z.23.394747 / D.23.1707839

Vertrouwelijkheid

Openbaar

Onderwerp

Beleidsplan Europa

Onderwerp

Raadsvoorstel vaststelling Europese beleidsnotitie

Voorgesteld besluit

1. De Europese beleidsnotitie vast te stellen

Inleiding

Tijdens de vergadering van 2 december 2021 heeft de raad besloten deel te nemen en bij te dragen aan het Europa Pact Fryslân (voorheen Friese Projecten Machine geheten) en een kwartiermaker Europese Zaken aan te stellen. Vervolgens is op 4 maart 2022 de Samenwerkingsovereenkomst Friese Projecten Machine ondertekend door alle Friese gemeenten, de provincie en de kennisinstellingen NHL Stenden Hogeschool, ROC Friese Poort en ROC Friesland College. Op 1 januari 2023 is de kwartiermaker begonnen bij de gemeente. Eén van zijn hoofdtaken is het opstellen van Europabeleid dat de gemeente helpt bij het realiseren van opgaven, ambities en projecten. Daarbij gaat het uitdrukkelijk niet om nieuw beleid, maar om de uitvoering van bestaand gemeentelijk beleid in Europese context.

Daartoe is eerst een procesnotitie opgesteld. Deze is op 11 april 2023 vastgesteld door het college en vervolgens gedeeld met de gemeenteraad. De kwartiermaker heeft op 11 mei 2023 een presentatie gegeven aan de gemeenteraad en is vervolgens in een dialoogsessie in gesprek gegaan met de raad om de inhoudelijke focus in de Europese agenda scherp te stellen. Daarvoor en daarna zijn er verscheidene gesprekken gevoerd met beleidsinhoudelijke ambtenaren, de portefeuillehouder en betrokkenen van de provincie en het Europa Pact. Vervolgens zijn de inhoudelijke kaders in een lunchsessie met het college verder afgestemd, en is de Europese beleidsnotitie uitgeschreven.

Deze beleidsnotitie heeft betrekking op de periode 2024 – 2027 en sluit zoveel mogelijk aan op regionale en provinciale agenda's. Dit omdat regionale samenwerking vaak nodig is om Europese kansen te benutten, en omdat we samen sterker staan.

Beoogd effect

De notitie is een middel om koers te bepalen in het complexe Europese speelveld. Europese samenwerking en fondsen kunnen als vliegwiel fungeren om lokale en regionale maatschappelijke opgaven op te pakken. Die kunnen weer tot (in)directe investeringen leiden en bijdragen om lokale en regionale projecten te realiseren. Daarnaast leidt Europese samenwerking tot meer zichtbaarheid, kennis en netwerk.

We hebben daarvoor de volgende visie opgesteld:

In een steeds verder globaliserende wereld zien we dat de Europese Unie veel invloed heeft op gemeenten. Wij zien dit als een kans en doen actief mee aan Europese projecten, sluiten ons aan bij relevante netwerken en oefenen invloed uit op Europees beleid wanneer dat nodig is. We geloven dat een strategische en gerichte aanpak op de lange termijn vruchten zal afwerpen en dat Europese samenwerking bijdraagt aan het behalen van onze gemeentelijke doelen. Bovendien zorgt Europese samenwerking voor meer zichtbaarheid, kennis en een breder netwerk. Daarbij is het wel van belang dat we ons realiseren dat je eerst moet investeren voordat je resultaat kunt zien.

Daarbij past de volgende missie:

Wij geloven dat Europese samenwerking belangrijk is om gemeentelijke en regionale doelen te bereiken. Daarom werken we samen met lokale bedrijven en maatschappelijke organisaties in onze gemeente, evenals met regionale en Friese partners. Deze samenwerking helpt ons om effectiever en slagvaardiger op te treden.

We maken gebruik van onze reputatie als (top)sportstad om sociaal-maatschappelijke uitdagingen aan te pakken, zoals het bevorderen van participatie en vitaliteit. Daarnaast benutten we de economische kansen die voortkomen uit onze gunstige ligging als toegangspoort tot het Noorden. We vinden het belangrijk om een efficiënte en duurzame logistiek te waarborgen.

Bovendien is circulariteit een fundamenteel onderdeel van onze identiteit, en we streven ernaar om dit ook buiten onze landsgrenzen uit te dragen.

Er zijn een aantal beleidslijnen bepaald waarlangs de Europese activiteiten vorm zullen krijgen. Eén van de belangrijkste activiteiten is het ontsluiten van Europese fondsen voor lokale, regionale of internationale projecten in de gemeente. Daarnaast positioneren en profileren we ons actief in (inter)nationale netwerken. Daarin delen we kennis en vormen we strategische partnerschappen die ons verder helpen. Ook kunnen we vanuit de slagkracht en het volume van deze netwerken effectiever Europees beleid beïnvloeden. Tot slot kunnen we door actief in te zetten op Europese samenwerking de Europese mindset in de gemeente vergroten, en opgedane kennis goed borgen. Dat betekent dat Europees denken en werken structureel wordt ingebed in de organisatie en bestuur, om zodoende over de hele breedte te kunnen profiteren van Europese kansen.

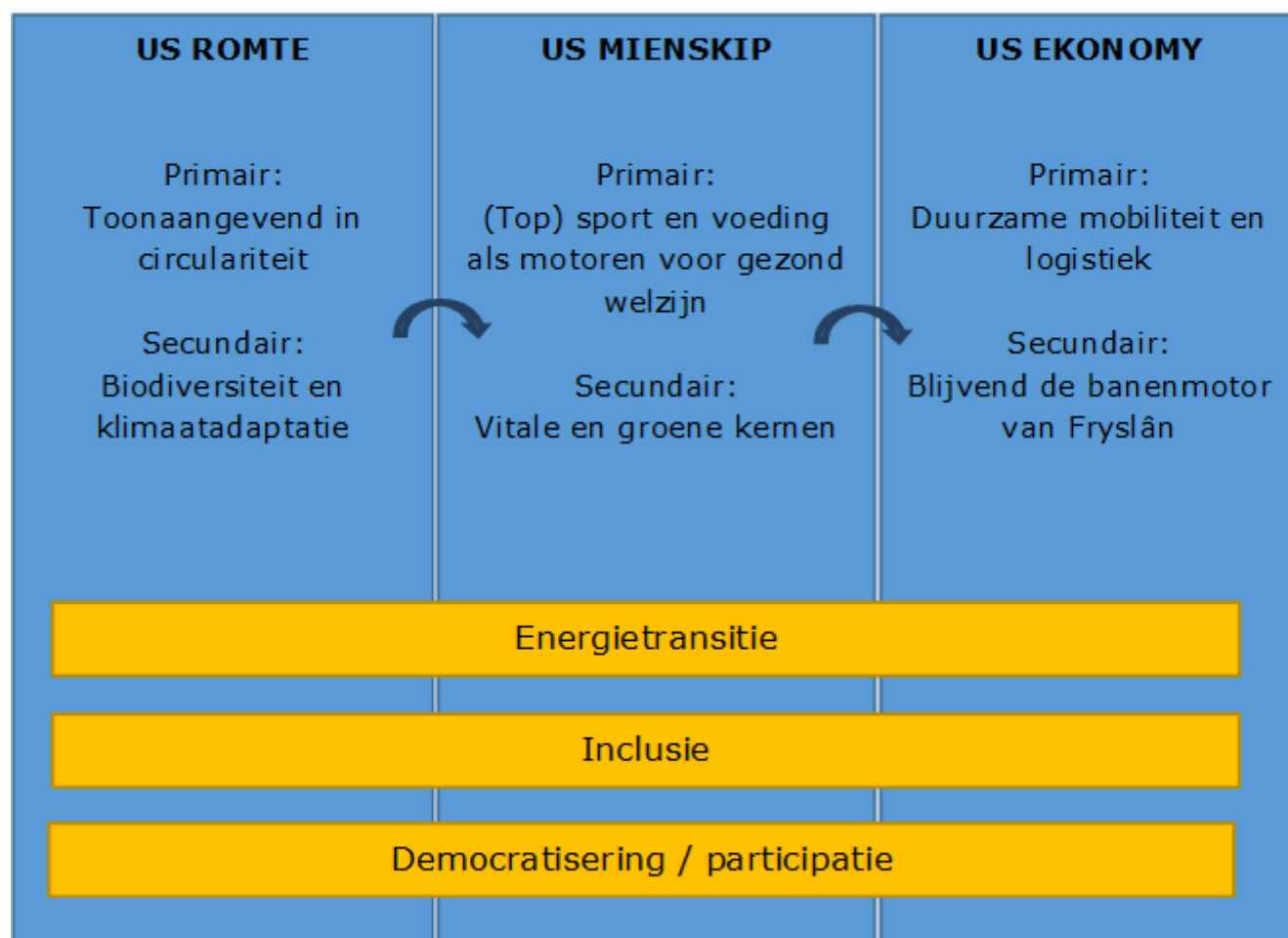
Om de missie en visie concreet te maken zijn er eveneens concrete doelen geformuleerd. In 2027:

- Neemt de gemeente Heerenveen actief deel aan minimaal 2 Europese projecten binnen elk primair thema, waarvan minimaal één als penvoerder, en aan minimaal één Europees project binnen elk secundair thema.
- Is de gemeente Heerenveen in deze domeinen een zelfbewuste speler op het Europese toneel, en vergroot het haar zichtbaarheid buiten de landsgrenzen.
- Wordt er binnen de primaire thema's actief geparticipeerd in Europese kennisnetwerken door inhoudsdeskundige ambtenaren, en, waar passende kansen zich voordoen, ook binnen de secundaire thema's.
- Wordt bij de ontwikkeling van nieuw gemeentelijk beleid en in de contacten met het bedrijfsleven het Europese perspectief standaard meegenomen.
- Stimuleert de gemeente Heerenveen het benutten van Europese kansen actief bij bedrijven en maatschappelijke partners.
- Bestaat er binnen de organisatie, en in ieder geval bij de beleidsadviseurs en bestuurders, duidelijkheid over de kansen die zich binnen onze speerpunten voordoen in de EU.
- Benut de gemeente Heerenveen actief haar regionale en interregionale partnerschappen om gehoord te worden op het Europese toneel.

Argumenten

We moeten keuzes maken, zowel als het gaat om de inhoudelijke doelen in de Europese agenda als in het proces om deze doelen te bereiken. We kunnen niet alles. Daarnaast willen we benadrukken dat Europese samenwerking een middel is, niet een doel op zich. De Heerenveense ambities die zijn vastgelegd in bijv. het hoofdlijnenakkoord, de strategische agenda 2022-2040 en de omgevingsvisie zijn leidend.

Echter, niet alle thema's lenen zich even goed voor Europese samenwerking. Er is daarom uitgebreid geanalyseerd waar de overlap zit met Europese doelen en met thema's waar in provinciaal en regionaal verband aan wordt gewerkt. Dit zijn in de basis de meest kansrijke thema's. De uitkomst van de analyse is een model met een zestal kernthema's, en een drietal doorsnijdende thema's waarop binnen de kernthema's ingezet kan worden. De kernthema's zijn onderverdeeld in ruimtelijk, economisch en sociaal. Dit ziet er schematisch als volgt uit:

Er is een rangorde aangebracht voor prioritering van deze thema's. Dit is gedaan op basis van een viertal factoren, namelijk:

- de reeds bestaande regionale samenwerkingsstructuren;
- het onderscheidende profiel van de gemeente;
- de prioriteit die er vanuit de Europese Unie aan wordt gegeven en
- de mate waarin er bedrijvigheid is op dit thema en maatschappelijke organisaties en de bewoners zijn aangehaakt.

Uit de analyse wordt een duidelijk beeld zichtbaar. De speerpunten *toonaangevend in circulariteit*, *(top)sport en voeding als motoren voor gezond welzijn* en *duurzame mobiliteit en logistiek* hebben het grootste potentieel en zien wij dan ook als primaire thema's, en *biodiversiteit en klimaatadaptatie*, *vitale en groene kernen* en *blijvend de banenmotor van Fryslân* als secundaire thema's.

Primaire thema's willen wij als voorloper aangaan, waar mogelijk vanuit en met regionale samenwerkingsgremia zoals Chemport. Bij secundaire thema's bevinden we ons in een breder 'peloton' en

zijn we vooral volger. Om te bepalen of we binnen een bepaald thema deelnemen aan een project zetten we een beslisboom in werking. Hierin wordt een idee of voorstel getoetst aan het bestaande beleid, budget en capaciteit. Er moet dan ook benadrukt worden dat een strategische focus Europese samenwerking op andere, niet benoemde domeinen niet hoeft uit te sluiten.

Bij de keuze van de kern- en doorsnijdende thema's is ook een koppeling te leggen naar de programma's en transitieagenda die zijn ontstaan uit het Heerenveense coalitieakkoord 2022-2026. De meeste speerpunten zijn direct te koppelen aan één van de zeven transities.

Risico's of kanttekeningen

1. "De cost gaet voor de baet uyt" luidt het oeroude gezegde en dat is hier niet anders. Het benutten van Europese kansen gaat niet vanzelf. We moeten actief investeren in ons netwerk over de grens en in knowhow over de EU en Europese subsidieprogramma's in de organisatie. In vergelijking met nationale en provinciale subsidies, onderscheiden Europese subsidies zich door een meer uitgebreide voorbereidingsperiode, een langere duur, een duidelijkere focus op specifieke onderwerpen en een grotere nadruk op innovatie en brede toepasbaarheid. Kortom, dit vergt tijd en inspanning. Het actief positioneren in kennisnetwerken en succesvolle projectontwikkeling en samenwerking leidt vaak tot meer en snellere vervolprojecten. Het welbekende sneeuwbal effect. Een lichtend voorbeeld is wat dat betreft de gemeente Leeuwarden. Met een team van 3 EU-ambtenaren en een (gedeelde) lobbyist in Brussel nemen zij momenteel deel aan meer dan 10 Europese projecten. Na jaren investeren haalden ze in 2022 ruim €600k Europese subsidies binnen, en in 2023 al ruim €1mn.
2. De meetbaarheid van resultaten op de wat kortere termijn is echter niet eenvoudig. Bovendien, lang niet alles is in geld uit te drukken. Europese samenwerking levert bijvoorbeeld ook nieuwe kennis, inzichten, goodwill, naamsbekendheid en ervaring op. Het is dus risicovol en onterecht teveel de nadruk te leggen op het financiële aspect.
3. Om succes te boeken moeten we Europees denken en werken structureel inbedden in de organisatie en bestuur. De huidige centraal georganiseerde structuur met een kwartiermaker als spil is onwenselijk wanneer onze Europese activiteit toeneemt. We moeten streven naar een decentrale structuur waarbij de afdelingen vanuit de inhoud Europees samenwerken, en in het proces worden ondersteund door de kwartiermaker. Er is een beslisboom opgesteld die de taken en beslissingsbevoegdheden voor deelname aan Europese samenwerkingsactiviteiten uiteenzet. We voorzien bovendien een leercurve voor onze organisatie. Niet alles zal meteen lukken. Die leercurve willen we stimuleren door te investeren in kennisopbouw over de Europese Unie en projectontwikkeling. Gelukkig is er ondersteuning beschikbaar bij het Europa Pact Fryslân. Die is er voor kennisopbouw, maar ook voor de uitwerking van projecten, het schrijven van aanvragen en het aanhaken bij Europese kennisnetwerken.
4. Een ander voordeel is dat er sterke links zijn naar bestaand beleid. Hiervoor is vaak al capaciteit beschikbaar gesteld, en zijn er al programmaleiders, betrokken ambtenaren en ambtelijke en bestuurlijke opdrachtgevers. En die capaciteit is nodig ook om Europees te kunnen scoren binnen de speerpunten.
5. Interne capaciteit is dus een belangrijke voorwaarde voor succes in Europa, maar daarnaast moeten we zeker ook verder kijken dan het gemeentehuis. Waar mogelijk en zinvol trekken we gezamenlijk op met partijen in de regio en provincie, en ook daarbuiten. Het is van belang om partnerschappen aan te gaan met buitenlandse partijen die aan vergelijkbare uitdagingen werken, of juist complementair zijn. Met deze partners kunnen internationale consortia worden gevormd die

benodigd zijn voor Europese projectaanvragen. Voor het versterken van ons netwerk benutten we actief Europese kennisnetwerken.

6. We zullen de agenda zeker in de beginfase regelmatig moeten monitoren en evalueren, en van daaruit bijstellen. In plaats van een vooraf vastgestelde uitvoeringsagenda houden we daarom een 'levend' portfolio bij van Europese activiteiten. Deze kan tevens worden gebruikt in de periodieke rapportages naar portefeuillehouder, college en raad.

Zonder een vastgestelde Europese beleidsnotitie kan er overigens wel Europees worden samengewerkt en kunnen er ook subsidieaanvragen worden gedaan. Dit zal in dat geval echter minder doelgericht gebeuren, waardoor de kans op succes afneemt. Een lange termijn visie en strategie die breed gedragen is wordt over het algemeen gezien als een kritieke succesfactor bij Europese samenwerking.

Communicatie en participatie

Er is een persbericht opgesteld waarin we duiden waarom de gemeente meer inzet op Europese samenwerking en hoe we dat gaan doen. Intern gaan we het vaststellen van de Europese beleidsnotitie communiceren via een nieuwsbericht op Fean@Work. Hierin wordt uiteraard meer de nadruk gelegd op de betekenis van dit beleid voor de medewerkers, en op het activeren van de medewerkers. Binnenkort wordt er een communicatieplan opgesteld voor alle Europese activiteiten die hieruit naar verwachting voortvloeit. Dit gebeurt allemaal in samenspraak met de communicatieadviseur.

De stand van zaken wordt periodiek gerapporteerd aan de portefeuillehouder (maandelijks), college (halfjaarlijks) en raad (jaarlijks). Het hierboven genoemde portfolio zal daarbij als uitgangspunt dienen. Bovendien werkt het Europa Pact Fryslân samen met NHL Stenden Hogeschool aan een monitoringsinstrument, dat de impact van Europese projecten in de provincie systematisch in kaart zal brengen. Deze impact zal worden uitgedrukt in parameters van Europese projectontwikkeling, samenwerking en financiering.

Financiën

Vooralsnog heeft het aannemen van deze Europese agenda geen financiële consequenties. Voor het schrijven van projectaanvragen en deelname aan Europese kennisnetwerken zal zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van de voucherregeling van het Europa Pact. Die regeling voorziet in de financiering van de gemaakte kosten, bijv. van externe inhuur die nodig is. Het is redelijkerwijs te veronderstellen dat we voor die regeling in aanmerking komen mits er een sterk inhoudelijk plan aan ten grondslag ligt. Bovenstaande uitgangspunten zijn afgestemd met de financieel adviseur.

Bijlagen

1. Beleidsnotitie Europa